

PROGRAME PASTORAL-MISIONARE PENTRU REVIGORAREA VIEȚII BISERICEȘTI ÎN MEDIUL RURAL

Preot Petru Danci

PASTORAL MISSIONARY PROGRAMS FOR THE REVITALI- ZATION OF ECCLESIASTICAL LIFE IN RURAL ENVIRONMENT

Abstract: One of the main subjects submitted for debate concerns “The identity of the Romanian village and its uncertain future. Pastoral missionary programs for revitalization of rural life.” In what follows, we will attempt to reflect specifically on the *Identity of the Romanian village*. Therefore, we shall structure this subject into three parts: Identity of the Romanian village, followed by The uncertain present and future of the Romanian village, and ending with Pastoral missionary programs for revitalization of rural life.

Keywords: identity, Romanian, village, pastoral

După cum se cunoaște , anul 2019 a fost declarat în Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române ca fiind Anul Omagial al Satului Românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari), al Patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu, și al traducătorilor de cărți bisericești.

Una dintre temele propuse spre dezbateră se referă la „Identitatea satului românesc și viitorul incert al acestuia. Programe pastoral misionare pentru revigorarea vieții în mediul rural.”

În cele ce urmează vom încerca, în câteva cuvinte, să reflectăm tocmai la *Identitatea satului românesc*.

Ca urmare, această temă o vom structura în trei părți:

1. Identitatea satului românesc
2. Prezentul și viitorul incert al satului românesc
3. Programe pastoral misionare pentru revigorarea vieții în mediul rural.

1. Identitatea satului românesc

De la început se cuvine să precizăm că în cartea de identitate a poporului român stă scris: „*popor ortodox de origine daco-romană și de limbă latină*”.

Cu această identitate a intrat în istorie, înfruntând vitregia vremurilor, spre a-și menține și afirma valorile sale etnice. De aici rezultă două lucruri:

Mai întâi că această identitate etnică aparține poporului român încă de la nașterea sa.

Apoi, că, așa cum spunea Mihai Eminescu, poetul nostru național, „*Biserica Ortodoxă este mama neamului românesc*”

Aceasta înseamnă că identitatea satului românesc are un caracter propriu și în același timp specific, fiind dată de de identitatea dintre credința creștină și conștiința etnică, sau, mai precis, de *legătura organică și funcțională dintre legea creștinească și legea românească*.

În cuvântul său ținut în *Plenul Parlamentului României* la 25 octombrie 2011, regele Mihai al României spunea că „un popor nu poate exista fără credință, fără morală și fără memorie”¹

Pornind de la această pertinentă constatare, vom arăta, în continuare, că toate acestea au constituit specificul identității satului românesc și cheazășia dăinuirii sale istorice.

În primul rând, prin „*credința dată odată și pentru totdeauna sfinților*” (Iuda 1, 3). E vorba de credința evanghelică, activă și dinamică, „*lucrătoare prin dragoste*” (Galateni 5, 6), așa cum ne-a lăsat-o Mântuitorul și cum au cultivat-o Sfinții Apostoli în comuniunea eclesială, și cum a statornicit-o Biserica de-a lungul vremii.

Astfel, „Credința în Hristos e iubirea față de Hristos și însușirea iubirii lui Hristos față de oameni. Altfel nu e adevărată credința”, arată Părintele Stăniloae. „Căci credința adevărată este ea însăși începutul acestei deschideri și încrederi în infinitatea iubirii lui Hristos. Credința fără iubire este încruntată, pentru că e efort individual nu comuniune; ea poate fi trufașă, poate ascunde în ea un individualism”.²

S-a remarcat că „în societățile moderne laicizate omul este identificat în afara credinței, numai pe baza faptelor sale, iar criteriile de apreciere a acestor fapte sunt, în mare măsură, labile și aproximative. În societatea țărănească clasică credința reprezenta un factor important de identificare și de ierarhizare socială, absența sau insuficiența ei conducând la marginalizare și desconsiderare. A fi un „*om fără Dumnezeu*”, „*fără frică de Dumnezeu*” acționa ca un stigmat. Lipsa de credință era sancționată.”³

¹ Discursul Majestății Sale Regelui Mihai I ținut în fața Camerelor reunite ale Parlamentului României, la 25 octombrie 2011, <https://www.istoria-romanilor.com/wp-content/uploads/2011/10/regele-mihai-discurs-25-octombrie.pdf>, p. 2

² Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1978, p. 367

³ Costion Nicolescu, *Câteva repere identitare la țaranul român*, în *Almanahul Bisericesc al Arhiepiscopiei Timișoarei* pe anul 1991, p. 147

În discursul de primire la Academia Română, *Liviu Rebreanu* arăta că țăranul român se angaja activ în apărarea credinței, fiindcă aceasta „i-a dăruit puterea de a birui încercările veacurilor.”⁴

În acest context al identificării cu credința, Părintele Dumitru Stăniloae conchide fără echivoc: „Numai credința în Hristos ne poate reunifica și ne poate da puterea pe care am avut-o. Altfel ne prăpădim ca neam.”⁵

În al doilea rând, la credința poporului român se adaugă *moralitatea lui*. Pornind de la faptul că „ethosul” (morală) definește mentalitatea și comportamentul strămoșilor, eruditul reprezentant al școlii de psihologie clujene, *Nicolae Mărgineanu*, se referă la legea omeniei, ca sinteză a *identității morale a satului românesc*, arătând că „omenia este suprema condiție a omului, pe care dacă el o împlinește, atunci în toate actele sale poți avea încredere. De aceea, judecata asupra oricărui om este întemeiată pe ea. Circulație în lumea toată are judecata asupra „binelui” sau „răului”... Expresia de „om bun” sau „rău”, o folosim mai des la orașe. Țăranul preferă criteriile de „omenie” și „neomenie”. În ele se materializează însăși judecata neamului... Ea exprimă de fapt toată „drama” noastră istorică, adusă de așezarea „în calea tuturor răutăților”. Din această dramă nu am rodit însă în inima noastră ură, ci iubire și înțelegere de oameni... Omenia a fost aplicată și oamenilor cumsecade din alte neamuri, chiar dacă acestea erau dușmane. Bărnăuțiu, ca și Avram Iancu, precum și Horea, cer dreptate pentru toate popoarele din lume, și nu numai pentru al lor”⁶.

Inspirată și susținută de *spiritul Evangheliei cultivat de Biserică* în sufletul sătenilor, *legea omeniei românești* s-a temeluit pe *spiritul comunitar ca partășie reciprocă la bucuriile și necazurile vieții*. Transmis din generație în generație, acest *spirit comunitar* a generat și menținut *conștiința de neam*, reușind să se impună în istorie ca un *drept de recunoaștere legitimă printre neamurile conlocuitoare*. În acest sens, Nicolae Iorga remarcă faptul că „pentru român, orice om bun, cinstit, care-i vorbește pe limba lui, este un român și un creștin.”⁷

La fel într-o poveste, semnalată de Tudor Pamfile, se spune: „...datina noastră este să facem binele la oricine, fără a-l întreba de neam și de credință”⁸

Această *lege a omeniei românești* a străbătut veacurile, înfruntând vitregia vremurilor, datorită puterii sale morale, concretizată în păstrarea cu sfințenie a conștiinței etnice și a *virtuților specifice creștine*, precum: bucuria comuniunii, spiritul de solidaritate (întrajutorarea reciprocă) și dreptate socială; răbdare și iertare; fermitate și îngăduință; hărnicie și înțelepciune; respectul față de părinți

⁴ Liviu Rebreanu, *Lauda țăranului român*, București, 1940, p. 9

⁵ Sorin Dumitrescu, *7 dimineți cu Părintele Stăniloae*, București, 1992, p. 72

⁶ Nicolae Mărgineanu, *Sub semnul omeniei*, Editura pentru Literatură, 1969, p. 138-139

⁷ Nicolae Iorga, *Istoria poporului românesc*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, p. 187

⁸ Tudor Pamfile, *Dușmani și prieteni ai românului (antologie românească)* col. *Din viața poporului român, culegere de studii*, XXIX, București, Academia Română, 1916

și de cei în vârstă; iubire față de oaspeți, de rude și de satul natal; înfrânarea prin post, rugăciune și milostenie; moralitatea tinerilor și a vieții de familie; fidelitatea prieteniei, a comunicării prin cuvânt și păstrarea cu frică de Dumnezeu și cu inimă curată a jurământului; cultivarea cu sfințenie și bucurie duhovnicească a rânduielilor bisericești, a datinilor și obiceiurilor străbune promovate de Biserica neamului.

Pe de altă parte, potrivit Legii lui Dumnezeu, *care era sfântă în conștiința satului românesc, păcatul, ca neîmplinire a voii lui Dumnezeu, era blamat*. Ca urmare, necinstirea sub orice formă a lui Dumnezeu, nerespectarea vieții liturgice, uciderea, desfrâul, divorțul, avortul, furtul, minciuna, sudalma, lenea, lăcomia, zgârcenia, alcoolismul și alte păcate condamnate de Legea lui Dumnezeu, atrăgea, pentru cel ce le săvârșea, *rușinea și vinovăția...* Dar Biserica nu-i părăsea pe păcătoși, ci le ieșea în întâmpinare după un anume program de îndreptare în tot cursul anului bisericesc, spre a le reda bucuria mântuirii în comuniune cu Dumnezeu, cu semenii și cu întreaga creație.

De aici vedem că spiritul de omenie s-a născut și a fost cultivat la sat, pe măsură să formeze personalități de elită ale vieții sociale și culturii românești.

În al treilea rând, dăinuirea și identitatea unui popor rezidă, alături de credință și morală, în păstrarea și cultivarea *memoriei sale etnice*.

Satul românesc a păstrat trează de-a lungul zbuciumatei sale istorii conștiința dăinuirii etnice pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu. Altfel spus, *oamenii satului românesc aflați sub stăpâniri străine nu au uitat niciodată că sunt români*, iar această conștiință a dăinuirii etnice a fost totdeauna trează și plină de dinamism, precum sună versurile devenite adevărat imn al angajamentului *identitar românesc*: „*Nu uita că ești român/ Că sus la deal la tine-n sat/ Popa Ioan te-a botezat/ Și Lelea Stanca te-a ținut un an la sân/ Nu uita că ești român/ Că tatăl tău a fost cioban,/ Bunicul tău a fost Traian/ Și-n țara asta te-ai născut să fi stăpân/ Nu uita că ești român/ Că rădăcina ta de-a veacuri/ Stă înfiptă în ogor/ Și nu o poate smulge un viscol trecător*”... În același timp, pentru a menține și cultiva conștiința identității etnice, Biserica Românească a introdus chiar și în cultul liturgic acest ideal măreț al dăinuirii istorice aflat sub părinteasca oblăduire a lui Dumnezeu. Așa este, bunăoară, cântarea cunoscută sub numele de „*Polieleul de la Var*” (Eparhia Caransebeșului), care glăsuiește astfel: „*Lăudați-L, că e mare Dumnezeu/ El din veci ne-a fost Părinte și Stăpân /C-a păzit cu mână tare. /Pe români, poporul Său, Aliluia*”/ *Nici de astăzi înainte/ N-o să-i uite pe români, Aliluia. /El ne-a scris pe Sfânta Cruce: Biruiți./ Când purtam în grea robie lanțul greu,/.../ L-am chemat să ne ridice și-a venit /El ne-a dus la libertate și la drept/ Și din lanțuri inamice/ Și cu scuturi vom combate/.../ Cu credința Lui în piept, Aliluia*”⁹

⁹ Pr. dr. Ionel Popescu, Biserica bănățeană și Marea Unire, în Almanahul Arhiepiscopiei Timișoarei, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei, 2018, p. 198-199

S-a păstrat astfel identitatea etnică prin conservarea valorilor tradiționale străbune, deopotrivă prin cultivarea pământului și a spiritului.

Unul din factorii cei mai importanți în păstrarea identității satului românesc l-a constituit *limba română* păstrată din generație în generație. În acest sens este vrednică de evidențiat declarația marelui *Andrei Șaguna* făcută în 1888 în fața împăratului Ferdinand al- V-lea: „*Tezaurul cel mai scump al românilor este legea și limba sa*”.

În oda închinată limbii române, preotul - poet *Alexandru Mateevici* evidențiază deosebit de sugestiv și plastic rolul pe care l-a avut de-a lungul veacurilor sfințenia limbii păstrată în conștiința etnică a țaranului român: „*Limba noastră-i o comoară/ În adâncuri înfundată/ Un șirag de piatră rară/ Pe moșie revărsată/.../ Limba noastră-i graiul pâinii,/ Când de vânt se mișcă vara;/ In rostirea ei bătrânii/ Cu sudori sfințit-au țara /.../ Limba noastră îi aleasă/ Să ridice slava-n ceruri,/ Să ne spiue-n hram și-acasă/ Veșnicele adevăruri./ Limba noastră-i limbă sfânta,/ Limba vechilor cazanii,/ Care o plâng și care o cântă/ Pe la vatra lor țaranii*. Conștient și îndrăgostit de valoarea limbii sale, românul a deprins să cânte plin de admirație: „Mult e dulce și frumoasă/ Limba ce-o vorbim,/ Altă limbă armonioasă/ Ca ea nu găsim.” Interesant este faptul că s-a stabilit o identitate între limbă, credință și neam. Bunăoară, când se spunea în popor: „*Biserica românească*” se înțelegea „*Biserica Ortodoxă*”; precum „*Biserica nemțească*” definea Biserica romano-catolică sau evanghelică, iar „*Biserica ungurească*” se referea la *Biserica reformată*... Aceasta înseamnă că limba fiecărui popor s-a format și s-a dezvoltat prin identificarea cu credința sa, după cum remarcă *Liviu Rebreanu*: „Precum și-a păstrat limba, tot astfel a păstrat și a modelat țaranul român, după chipul și asemănarea lui, credința în Dumnezeu.”¹⁰

Pe lângă credință și limbă, s-a transmis din generație în generație și *tradițiile statornicite în viața satului românesc*. Astfel, ținerea cu evlavie a sărbătorilor bisericești, familiale, precum și a frumoaselor obiceiuri ale locului legate de anumite evenimente din viața națională, sau din viața fiecărui om, de la naștere și cununie, până la înmormântare și dincolo de moarte, au rămas puternic impregnate în conștiința sătenilor, pe măsură să le cultive identitatea etnică.

Biserica a dezvoltat, apoi, în viața satului românesc *cultura și arta* prin întemeierea și întreținerea școlilor românești, la care se adaugă *creațiile artistice* concretizate în sfințitul locaș de cult, în portul popular, în folclorul românesc, în muzică și serbări populare, precum rugile sau nedeile, etc.

La acestea putem adăuga și *onomastica românească*, mai ales numele de botez orientat după numele sfântului din calendar, devenit patronul și sărbătoarea familiei. La fel, conștiința originii latine se evidențiază prin *onomastica personalităților romane*, precum: *Traian, Tiberiu, Octavian, Augustin, Grațian,*

¹⁰ Op. cit. p. 8

Ovidiu, Liviu, Corneliu... Iar pentru păstrarea identității naționale, înainte de Marea Unire, au apărut nume specific românești ce nu puteau fi traduse în onomastica oficială a autorităților străine, precum: *Doina, Dora - Doru - Dorin, Codrin, Florica - Florin - Florea, etc.*

În acest context, considerăm potrivit să ne referim în treacăt, spre exemplificare, chiar și numai la faptul că *legea omeniei românești* inspirată din legea creștinească se afirmă ca expresie vie a înțelepciunii populare redată în *proverbe* sau *zicători*, devenite norme de conduită în comunitatea românească. Multe dintre acestea redată în vers poetic, evidențiază valoarea literar-artistică a geniului popular românesc. Iată, în concret, câteva exemple: „Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”; „Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești”; „Cine sapă groapa altuia, cade el în ea”; „Cine seamănă vânt, culege furtună”; „Cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută”; „Mai bine o pace strâmbă decât o judecată dreaptă”; „Vorba dulce, mult aduce”; „Cele rele să se spele, cele bune să se adune”; „Dar din dar se face har”; „Ce-i drept nu-i păcat”; „Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu”; „Omul propune, Dumnezeu dispune”; „Fie bine fie rău, Domnul este scutul meu”, etc.

Ancorat adânc în cunoașterea vieții sociale, politice și culturale a poporului român, poetul nostru național, *Mihai Eminescu*, evidențiază faptul că la români viața socială „a fost din capul locului o comunitate religioasă care împlânzea prin iubire inegalitățile sociale și făcea pentru oameni o datorie din ceea ce în lumea modernă este un drept... În Ardeal vedem că ea a devenit totul pentru români: ea organizează și întreține învățământul primar, cel secundar clasic, ba chiar și cel real al poporului. Preotul de acolo nu a învățat numai canoanele, ci și disciplinele economiei de câmp; el e învățător și sfătuitor în interesele morale și materiale, ba chiar și în cele juridice ale poporanilor săi. Cu toată toleranța care caracterizează în sute de ani Biserica noastră, nu e de tăgăduit că îngăduința ei răsare din tăria ei organică. Firele vieții religioase se ținneau în tot organismul social: în familie, în școală, în relațiile economice chiar.”¹¹ În același context reținem și mărturia unui distins dascăl-cărturar din Caransebeșul de altă dată, privind rolul hotărâtor pe care l-a avut Biserica Ortodoxă și școala confesională în susținerea și promovarea identității etnice a satului românesc: „...Preoții și dascălii au ridicat neamul nostru de pe aceste plaiuri atâta vreme înstrăinate, în rând cu neamurile conlocuitoare... Dânșii au călăuzit destinele neamului de-a lungul tuturor veacurilor învolburate... Ei au trăit alături de popor, au împărțit frățeste, cu toții, și binele și răul, toate amărăciunile și puținele bucurii ale vieții. S-au contopit cu toții într-o închegare puternică, din tăria căreia a răsărit viitorul. Avânturile spre zări mai luminoase ale asupritului nostru popor sunt opera acestor suflete mărețe, ce s-au mistuit și s-au stins luminând vatra satului până la ultima lor licărire...”¹¹ Iar pentru a

¹¹ 11 Pavel Jumanca, Amintiri, Editura David Press Print, Timișoara 2011, p. 239

confirma promovarea de către Biserica Bănățeană a conștiinței identității naționale, străjuiește ca mărturie, printre multe altele, și *crucea așezată în centrul municipiului Caransebeș* (vizavi de noua Catedrală eparhială), ridicată și sfințită cu mai bine de un veac înaintea Marii Uniri, purtând inscripția: „*Crucea identității și demnității naționale – 1810*”¹²

Concluzionând, la sfârșitul acestui capitol, vom preciza că deopotrivă *crediința, morala, memoria și cultura au creat și dezvoltat identitatea proprie a conștiinței creștine și românești cu care satul românesc a intrat, a dăinuit și s-a afirmat în istorie, fiind apreciat de lumea întreagă pentru originalitatea valorile sale etnice și culturale, pe care le-a promovat de-a lungul vremii.*

2. Prezentul și viitorul incert al satului românesc

După cum am văzut din cele până aici expuse, identitatea satului românesc s-a plămădit și statornicit într-un proces istoric bimilenar, temeluit pe îmbinarea armonică a celor trei factori determinanți: *crediința, morala și memoria*, respectiv *cultura* creatoare de valori proprii, specific creștine și românești.

În ultimul secol însă, identitatea satului românesc a cunoscut un proces de destabilizare, datorită *secularizării și desacralizării*, inițiată, mai întâi, de *comunismul ateu*, iar apoi prin *dezorientarea culturală și economică actuală*.

1. Comunismul instaurat ilegal și abuziv în România a făcut din ateism politică de stat, orientată diabolic împotriva credinței susținută de Biserică. Astfel, Biserica fiind doar tolerată, i s-a interzis orice acțiune pe plan social. „*Omul nou*” ce se dorea să se formeze și să se afirme în noua ideologie atee, trebuia să fie total detașat de credința, de morala creștină și de memoria culturală a satului românesc de altă dată. În felul acesta s-a creat ruptura și contradicția dintre Biserică și Școală, ca factori educativi în societatea românească; Bisericii interzicându-i-se să-și catehizeze și proprii credincioși, în timp ce școala avea datoria să imprime în sufletul „*omului nou*” ideologia atee comunistă.

În același timp, *lupta de clasă*, la care trebuia să se înregimenteze fiecare cetățean, s-a dovedit extrem de defavorabilă unității naționale de altă dată, încât s-a creat o învrâjbire generalizată, înlocuind duhul iubirii creștine cu ura și crima...

Pe de altă parte, promovând *internaționalismul proletar*, ideologia comunistă s-a angajat într-o acțiune distructivă a tradițiilor culturale promovate de Biserică de-a lungul vremii. Și tot în contextul aceluiași internaționalism proletar s-a creat și ruptura dintre muncitorii de la orașe și țărani de la sate.

¹² Ridicată prin daniile mai multor comercianți ortodocși români, din inițiativa protopopului Ioan Tomici și a lui Dumitru Băiaș (Liviu Groza, Biserica strămoșească în Banatul Grăniceresc, Ed. Nagard, Lugoj, 2007, p. 123)

Pe *plan economic*, satul românesc și-a pierdut identitatea prin colectivizarea forțată a agriculturii. Se știe că țăranul era atașat de pământul său printr-o legătură existențială, morală și de credință, formându-se o adevărată *simbioză* între *sufletul țăranului, glia strămoșească și credința în Dumnezeu*. Țăranul era conștient de faptul că activitatea lui agricolă se desfășura cu binecuvântarea și sub purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Bunăoară, țăranul începea lucrul câmpului făcându-și cruce și cerând ajutorul lui Dumnezeu, iar roadele pământului le culegea cu multă bucurie, aducând slavă și mulțumire lui Dumnezeu, tot prin semnul sfintei cruci. Și tot cu același semn al sfintei cruci binecuvânta tăiatul pâinii, pe care o considera a fi darul lui Dumnezeu; motiv pentru care la sfârșitul servirii mesei mulțumea lui Dumnezeu pentru darurile Sale pământești... Ori, prin ateizarea forțată a satului românesc, s-a căutat ruperea de trecutul său creștin în care s-a format.

Privind însă destrămarea satului românesc și implicit pierderea identității sale în perioada comunistă, putem adăuga la cele până aici expuse, și faptul că *industrializarea forțată* a determinat *urbanizarea forțată* pe măsură să depopuleze satul românesc...

Dar pe lângă propaganda comunismului ateu, la destabilizarea identității satului românesc, și-au adus contribuția și *cultele și sectele neoprotestante*, care au pătruns pe teritoriul României mai ales după Primul Război Mondial. Deși în opoziție cu ideologia comunistă, și independent de aceasta, cultele și sectele neoprotestante, autorizate sau neautorizate, au acționat în direcția înstrăinării credincioșilor de autoritatea duhovnicească a preotului, ca și de sfințenia lăcașului de cult, precum și de datinile tradiționale creatoare de valori culturale și spirituale statornicite în bimilenara dănuire a satului românesc.

2. În altă ordine de idei, vom arăta că aceiași destrămarea a satului românesc se menține sub o altă formă și în actualitatea postmodernă din România.

După cum se știe, secularismul care definește separarea dintre stat și Biserică, dintre societate și religie, sau mai mult, dintre om și Dumnezeu, se impune ca o dominantă în mentalitatea și viața lumii postmoderne, încât asistăm și la procesul de desacralizare a activităților dependente de religie, precum: arta, cultura, tehnica, etc. Astfel, cultura tradițională dispăre sau se prefăce în spectacol și marfă, iar cultura umanistă este eliminată tot mai mult de tehnostiința inovatoare... În acest context, se remarcă și o schimbare a mentalității satelor românești prin pierderea memoriei sale etnice și culturale.

Dar la pierderea identității etnice și culturale a satului românesc, cauza prioritară o are însăși înstrăinarea locuitorilor, datorită confuziei și dezorientării economice.

Marele nostru istoric, *Nicolae Iorga*, atrăgea atenția, spunând că atunci când oamenii unui popor își pierd memoria etnică, în același timp își pierd și *identitatea*, risipindu-se în „lumea largă”, înstrăinați de pământul strămoșilor

din care își trag seva existenței... Din nefericire, în actualitatea postmodernă a globalizării asistăm la situația în care satul românesc rămâne din ce în ce mai părăsit...

Ușor ne explicăm acest fenomen al înstrăinării, dacă ne gândim la faptul că precum cuvântul „*sătean*” derivă de la cuvântul „*sat*”, tot așa și cuvântul „*țaran*”, derivă de la „*terra*” care înseamnă „*pământ*”, de unde și expresia care definește originea țaranului ca „*om al pământului*”... În mod firesc, țaranul se identifică cu pământul menit să-i asigure existența. Iar dacă pământul nu-i aduce rodirea cuvenită, țaranul se înstrăinează de pământ, și în același timp de satul său. Înstrăinat însă de pământ și de țară, săteanul își pierde identitatea etnică și culturală, fiind nevoit să se adapteze unor noi condiții de viață și de muncă impuse de locul care-i asigură existența și prosperitatea materială... Fiind astfel nevoiți să se adapteze unei noi mentalități și unui nou stil de viață impus de condițiile în care își desfășoară activitatea, emigranții români încearcă riscul de a-și pierde credința, morala, memoria etnică și culturală românească și creștinească, în sensul că identitatea etnică se asimilează unei identități străine, sau cel mult dublei cetățenii.

Acum înțelegem mai bine că marele gânditor german, Johann Gottfried Herder (1744 – 1803), avea dreptate când spunea în una dintre primele sinteze despre istoria civilizației mondiale că „o nație fără tradiție este oricând în pericol de a dispărea și a fi asimilată de o alta, care își păstrează și întărește tradiția”¹³

În acest context, se apreciază, în primul rând, faptul că practica agricolă în România este rudimentară și inefficientă, deși potențialul agricol al țării este foarte ridicat. În concret, statisticile oficiale arată că România are o suprafață de 9, 4 milioane hectare de pământ arabil, din nefericire 800 mii de hectare este nelucrat, iar în perioada 1991 – 2016, 4 milioane de hectare au fost înstrăinate (vândute străinilor).¹⁴ Dar, în același timp, 326 000 de hectare au intrat în proprietatea „oamenilor cu bani” din România, aceștia devenind mari latifundiați pe întinse suprafețe agricole.¹⁵

Pe de altă parte, 128 de sate nu mai există pe harta României, unele dintre ele au fost desființate sau strămutate în perioada comunistă, datorită lucrărilor de infrastructură (hidrocentrale, canale, baraje, etc.), iar altele au fost desființate sau depopulate în ultimii 30 de ani din cauza migrației masive spre Occident.¹⁶

¹³ „Idei asupra filosofiei istoriei omenirii”, apud Prof. Petru Călin, Un perimetru sacru de pe Valea Bistrei, în Calendarul Românului, Caransebeș, 2010, p. 197

¹⁴ Radu Borcea, „Ce facem cu pamantul tarii: il vindem la straini, Il lasam sa se imbolnaveasca“/ <https://adevarul.ro/locale/focsani/ce-facem-pamantul-tarii-vindem-strainir-Il-lasam-imbolnaveascam-1>

¹⁵ <https://agrointel.ro/4567/topul-mosierilor-din-romania/>

¹⁶ https://www.dcnnews.ro/Satele-din-romania-unde-nu-mai-exista-niciun-locuitor-harta_482023.html

În al doilea rând, satul românesc își pierde identitatea etnică prin criza demografică ce se intensifică tot mai mult.

În general, se remarcă faptul că satele românești sunt din ce în ce mai îmbătrânite și depopulate, datorită faptului că numărul deceselor întrece numărul nasterilor și al întemeierii familiilor stabilite în mediul satesc. În această situație s-a ajuns pe deoparte, prin *procesul de urbanizare*, că mulți oameni se transferă la oraș, unde pot întreprinde o activitate prosperă, sau, emigrează în alte țări care le oferă posibilități de afirmare și de prosperitate mult superioare țării de origine. Statisticile oficiale arată că procesul de emigrare a românilor este de 3,4 milioane de persoane. Mai dureros este faptul că cei mai mulți dintre emigranți sunt tinerii. Statisticile arată că 17% sunt între 25 – 29 de ani; iar procentul de 14% îl reprezintă tinerii între 20 – 24 de ani.¹⁷

Pe de altă parte, în jur de 300 000 de copii au rămas în țară ca niște orfani, întrucât unul din părinți, sau în unele cazuri, ambii părinți, lucrează în străinătate. De asemenea, în jur de 600 000 de copii ale celor care au emigrat, s-au născut în străinătate, unde își vor urma destinul după alte criterii decât cele românești¹⁸...

Mai tragic este însă faptul că, potrivit ultimelor informații, 81 de copii din România sunt declarați ca fiind dispăruți „fără urmă”, iar 16,8% din elevi au abandonat școala; ca să nu mai vorbim de foarte multele școli din mediul sătesc care și-au încetat activitatea datorită lipsei de elevi...

De menționat că majoritatea emigranților din România cu greu își găsesc un loc stabil și onorabil de muncă în străinătate. Majoritatea activează pe unde apucă, oferind serviciile cu retribuții sub nivelul muncii prestate... Iar pentru mulți dintre ei condițiile de muncă sunt total necorespunzătoare. În același timp, potrivit statisticilor, în România lucrează peste 25000 de străini¹⁹, iar numărul acestora este în continuă creștere...

Văzând această criză a identității etnice românești, ne întrebăm în mod firesc dacă se mai poate vorbi de simțământul patriotic gata să meargă până la jertfă pentru pământul țării, cum au fost atâtea cazuri de eroism în bimilenara noastră istorie... Ca ilustrare e suficient să facem referire chiar și numai la una din creațiile literaturii române legată de Războiul de Independență, reținând „*rugămintea din urmă*” a unui ostaș român, sortit să moară în locuri străine, adresată unui camarad de luptă, care tocmai se pregătea, la sfârșitul războiului, să se reîntoarcă teafăr acasă: „...*Și-acum, dă-mi mâna! A sunat/ Cornistul de plecare/ Du Oltului din partea mea/ O caldă salutare,/ Și-ajuns acasă, eu te rog,/ Fă-mi cel din urmă bine:/ Pământul țării să-l săruți/ Și pentru mine!*” (*George Coșbuc, Rugămintea din urmă*)

¹⁷ Conform Comunicatului de presă al Institutului Național de Statistică nr. 215/29 august 2018, [http://www. Insse. ro/cms](http://www.Insse.ro/cms)

¹⁸ https://www.presidency.ro/files/userfiles/Raportul_Grupului_de_lucru_Interinstituional_dedicat_situatiei_copii_cu_părinți_plecați_la_muncă_in_străinătate.pdf

¹⁹ <https://www.manager.ro/articole/analize-83/cati-muncitori-straini-lucreaza-in-romania-93625.html>

În altă ordine de idei, se poate vorbi în actualitatea postmodernă a satului românesc și de o *modernizare a acestuia* în detrimentul identității sale tradiționale, lucru ce poate fi înțeles până la un punct, dar nu în totalitate, deoarece revenirile ocazionale ale celor care au părăsit satul, nu pot fi mai mult decât satisfacția trecătoare a unor nostalgii, și nu implicarea reală în viața satului; precum nici cei care investesc în confortul material, fără a susține tradiția spirituală a satului, nu realizează menirea identității satului românesc.

Pe de altă parte, trebuie avut în atenție și faptul că emigrarea nu înseamnă neapărat pierderea identității etnice. Cei plecați temporar sau chiar stabiliți în străinătate trebuie să fie conștienți de valorile proprii neamului din care fac parte. Adaptarea la alt mediu de acțiune și cultură nu înseamnă neapărat a primi totul fără nici un fel de discernământ, renunțând la propriile valori etnice... De fapt nici străinătatea, în baza promovării drepturilor omului, nu exclude libertatea exprimării proprii, ci o admite în ambianța afirmării *identității* de unitate prin diversitatea formelor...

În acest context al înstrăinării, Biserica Ortodoxă Română, conștientă de calitatea ei de „*mamă a neamului românesc*”, cum am văzut că o numea poetul nostru național, Mihai Eminescu, se implică legitim și activ în cultivarea valorilor creștinești și românești, neprecupețind nici un efort spre a-și ține fiii la sânul ei...

3. Programe pastoral – misionare pentru revigorarea vieții bisericești în mediul rural

În cuvântul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel la deschiderea lucrărilor Conferinței pastoral – misionare din 13 – 14 mai 2019 se arată că „Biserica Ortodoxă Română militează cu responsabilitate pentru dezvoltarea rurală și pentru salvarea satului românesc, deoarece majoritatea populației române din mediul rural aparține Bisericii noastre, iar preoții noștri de la sate se confruntă cu multe probleme de ordin economic, social și pastoral”.²⁰

În principiu, *Preafericirea Sa* arată că „preotul ortodox trebuie să fie implicat profund în viața comunității.”

În primul rând, „se constată tot mai mult că în satul în care nu este biserică deschisă permanent, nu este preot, nu este casă parohială sau preotul nu locuiește în sat, există mai multă suferință și mai multă singurătate, mai puțină solidaritate între oameni, mai puțină comuniune și mai puțină bucurie. În schimb, acolo unde biserica este deschisă, unde preotul aduce speranță, organizând programe de întrajutorare frățească și mobilizând oamenii credincioși să-i ajute pe cei săraci, situația spirituală și socială a parohiei se ameliorează... Desigur, este nevoie de cooperarea tuturor instituțiilor care

²⁰ Preafericitul Părinte Patriarh Daniel „Satul românesc trebuie ajutat mai mult de către locuitorii orașelor”, ziarul „Lumina”, marți, 14 mai 2019, p 4

doresc să ajute concret satul românesc și pe țăranul român care se confruntă adesea cu boala, cu sărăcia și cu singurătatea. Nu putem cere credincioșilor noștri să contribuie foarte mult la dezvoltarea activității social – pastorale a Bisericii în comunitatea rurală dacă ei sunt foarte săraci. În același timp, nu trebuie să așteptăm doar ajutorul autorităților, ci trebuie să încurajăm și să prețuim inițiativele din sânul comunității care vizează binele comunității. Suntem interesați ca satul românesc să fie un sat în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate etnică și culturală...”²¹

În acest sens, *Preafericirea Sa* recomandă următoarele măsuri concrete:

1. Înfrățirea parohiilor mai darnice din mediul urban cu parohii mai sărace din mediul rural.

2. Organizarea de biblioteci la sate prin donarea de cărți.

3. Acordarea de burse elevilor inteligenți și harnici de la sate ca să continue școala în mediul rural și apoi eventual în mediul urban.

4. Cumpărarea, renovarea și dotarea unor case de la sat, care au și grădină, de către parohii de la oraș, pentru folosirea lor drept case de vacanță și pentru a dezvolta activități în favoarea satului.

5. Încurajarea și ajutorarea concretă a sătenilor de a păstra și cinsti memoria înaintașilor prin îngrijirea cimitirului, a crucii eroilor dar și oferirea de date pentru întocmirea monografiei fiecărui sat românesc de astăzi.

6. Organizarea de tabere de tineret la sate, pentru a desfășura pelerinaje, activități culturale, social – filantropice și ecologice în mediul rural în colaborare cu preoții de la sate și cu autoritățile locale.

7. Încurajarea tinerilor de a dezvolta proiecte economice atractive în mediul rural, ca de pildă ferme de familie rentabile (zootehnice, legumicole, pomicole, apicole, etc.)²²

În încheiere, se cuvine să rămănem încrezători în ajutorul lui Dumnezeu, care așa cum spune psalmistul, „risipește sfaturile neamurilor, leapădă gândurile popoarelor și defaimă sfaturile căpeteniilor. Iar sfatul Domnului rămâne în veac, gândurile inimii lui din neam în neam. Fericit este neamul căruia Domnul este Dumnezeul lui, poporul pe care l-a ales de moștenire Lui” (Psalmul 32, 10 – 12)

Fie ca prin strădania noastră, harul Duhului Sfânt să restabilească identitatea satului românesc pentru ca Biserica lui Hristos să-și poată împlini misiunea sa mântuitoare în lume, precum și pe binecuvântatul de Dumnezeu pământ românesc.

²¹ Ibidem

²² Ibidem